

Za Věrou Kovářů (7. května 1932 – 10. května 2023)

Věra Kovářů (May 7, 1932 – May 10, 2023)

Helena Beránková, Miroslav Válka

Kontakt / Contact

PhDr. Helena Beránková, emeritná pracovníčka Etnografického ústavu Moravského zemského múzea, Brno, Česká republika, e-mail: polanahelena@gmail.com

Doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D., Ústav európskej etnológie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita Brno, Arne Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika, e-mail: valka@phil.muni.cz

Ako citovať / How to cite

Beránková, H., Válka, M. (2023). Za Věrou Kovářů (7. května 1932 – 10. května 2023). *Etnologické rozpravy*, 30(2), 124-127.

Téměř symbolicky zaplnilo množství smutečních hostů za slunečného květnového dne brněnskou katedrálu sv. Petra a Pavla, aby se naposledy rozloučili s PhDr. Věrou Kovářů, která 10. května 2023 zemřela v úctyhodném věku devadesáti jedna let.

Odešla jedna z posledních osobností, která na brněnské filozofické fakultě vystudovala národopis u prof. Antonína Václavíka (a hudební vědu), a pak se v rámci své profesní kariéry celoživotně věnovala etnografickému muzejnictví a památkové péči. Už téma její diplomové práce zaměřené na lidový dům a bydlení na Rožnovsku (Kovářů, 1956), jejíž zadání bylo podmíněno připravovanou, ale nerealizovanou regionální monografií Valašska, předurčovalo její další profesní zaměření na lidové stavitelství. K tomu se však dostala trochu oklikou, protože po absolutoriu nejprve pracovala v Krajském domě kultury v Brně a potom ve Zlíně (v tehdejší Gottwaldově) v Oblastním muzeu jihovýchodní Moravy na pozici etnografky. Vzpomínala na „polní“ podmínky, které v sídle muzea na zámku v Lešné panovaly, ale také oceňovala, že právě tam se do hloubky seznámila s muzejní praxí a poznala tradiční kulturu několika východomoravských národopisných regionů – jižního Valašska, Luhačovického Zálesí, zčásti i Slovácka a východní Hané. Teoretický základ pro muzejní práci získala během dvouletého studia muzeologie na brněnské univerzitě, ale to už v době, kdy pracovala v Moravském muzeu v pavilonu Anthropos (od r. 1961).

Obr. 1
Věra Kovářů
Foto: soukromý archiv

Zásadní etapa odborné kariéry Věry Kovářů začala s nástupem do Krajského střediska státní památkové péče v Brně (od r. 1969), kde do jejího referátu patřila lidová architektura: na jedné straně to byla byrokratická mašinerie související s ochranou památkově chráněných staveb v rámci Jihomoravského kraje, což zahrnovalo celou polovinu Moravy, na druhé straně ale možnost vědecké práce, kterou předznamenala už zmíněná diplomová práce. S její profesí „památkářky“ je spojena záchrana souborů lidových staveb v Krátké na Vysočině, v hanáckých Rymicích nebo vinných sklepů na jižní a jihovýchodní Moravě (Šatov, Pavlov, Blatnice pod svatým Antoníčkem, Vlčnov, Veletiny aj.). Do zdárného konce se toto úsilí podařilo dovést až v roce 1995, kdy vláda České republiky a ministerstvo kultury konečně vyhlásily seznam vesnických památkových rezervací a zón a spolu s tím i jejich ochranná pásma. Mnohé z toho, čím se dnes obce chlubí, by bez mimořádného osobního nasazení Věry Kovářů už neexistovalo; sama tuto svou činnost, která daleko přesahovala její úřední povinnosti, pokládala za práci až „misijní“.

Lidové architektuře se Věra Kovářů věnovala také badatelsky v rámci československé sekce Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech a na Balkáně nebo v Komisi pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při České národopisné společnosti. Kromě informačních a propagačních tiskovin o regionálních typech vesnického domu na Moravě i soubornějších prací *Lidový dům v Jihomoravském kraji* (Kovářů, 1976) přispěla statěmi o lidové architektuře do několika regionálních monografií, které uzavíraly ediční řadu Vlastivědy moravské, i do monografií lokálních. Dalším závažným počinem, na kterém se podílela, byla editorská práce na vydávání plánové dokumentace lidových staveb, kte-

rou v poválečné době zaměřil se svými studenty architektury prof. Antonín Kurial. Edičně připravila k vydání okresy Hodonín, Žďár nad Sázavou, Třebíč a Kroměříž (Kovářů, 2007; Kovářů, Kuča, 2011, 2015, 2016). V rámci spolupráce s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici vzešla z její iniciativy videodokumentace zaměřená na stavební technologie vesnického domu, a to *Obnova roubeného domu* (Kovářů, 2002), *Hliněný dům* (Kovářů, 2003), *Kamenný dům* (Kovářů, 2005) a *Střecha a střešní krytiny* (Kovářů, Hrbáčová, 2007). V těchto výstupech, kterých si vysoce cenila, zúročila svou celoživotní práci. Spolupráce se Slováckým muzeem v Uherském Hradišti byla provázána kolektivním dílem *Stavby známé, neznámé. Zlínský kraj I–IV* (Kovářů a kol., 2007–2011) zaměřeným na současný stav vesnického stavitelství a na poslední dosud zachované doklady tradičního domu. Završením badatelských aktivit Věry Kovářů jsou knižní monografie *Vinohradnické stavby na Moravě* (Kovářů, Matuszková, 2004) a *Venkovské stavby na Moravském Horácku* (Kovářů, Kuča, 2009). Výčet publikovaných prací je samozřejmě daleko obsáhlejší, jak je patrné z personální bibliografie publikované v jubilejním článku u příležitosti jejích devadesátin ve *Zpravodaji Komise pro lidové stavitelství sídla a bydlení České národopisné společnosti* (Kuča, 2022), jejíž čestnou členkou byla.

Brněnská rodačka Věra Kovářů měla rodové kořeny v Moutnici, bohaté vesnici ležící jižně od Brna. Odtud snad pramenily její zájem a láska k tradiční vesnické kultuře a k lidové písni a tanci, již vyvažovaly její úřední povinnosti na památkové péči i výzkumy lidového stavitelství. Aktivní členství ve folklórních souborech ve Zlíně (Bartošův soubor lidových písní a tanců, Kašava) a v Brně (Valašský krúžek, Kalamajka) brzy vyústilo v činnost instruktážní, v níž spolupracovala se Zdenkou Jelínkovou a na jejíž úsilí obnovit folklórní dění na širším Brněnsku také úspěšně navazovala. Hluboká znalost folklóru a lidové kultury Brněnska, Horácka a Valašska ji přivedla i k tvorbě choreografické: byla autorkou jednotlivých tanečních čísel, tematických programových bloků i komponovaných pořadů k výročí osobností národopisu a touto činností se výrazně zapsala do vývoje scénického zpracování folklóru (na Brněnsku a na Zlínsku především). K těmto aktivitám nutno připočítat folklórní sběry v terénu (již od studií a spolu s Jaromírem Gelnarem), konzultace či přímo návrhy krojového vybavení pro soubory, rozhlasové pořady, krojové přehlídky v rámci folklórních festivalů ve Strážnici, Brně nebo Rožnově, účast v porotách a hodnotících komisích folklórních festivalů a přehlídek. Svými osobními kontakty s podobně zaměřenými odborníky v západní Evropě napomohla členům mnoha souborů podívat se za železnou oponu, zúčastnit se folklórních festivalů a přehlídek a vyjet tam, kam to bylo většinou tehdejších československých občanů zapovězené. Svou životní pouť, profesní úspěchy i neúspěchy a to, co pokládala za důležité, Věra Kovářů sama zhodnotila v rozhovoru s Janou Pospíšilovou z 10. 7. 2013 (Pospíšilová, 2020).

Tradiční hodnoty, pěstované a žité, a vědomí jejich hierarchie v lidském žití – to by si možná Věra Kovářů sama uvedla jako své životní krédo. K těmto tradičním hodnotám zařadíme vztahy ve vlastní rodině a aktivní vztah ke společnosti („Narození syna a změna režimu byly nejdůležitější události mého života.“) nebo vztah k přírodě a jejím darům. Chuť do života, záviděníhodná fyzická i psychická kondice, trpělivost při plnění dlouhodobých úkolů, otevřenost v nejširším slova smyslu, přiznání citů, vděčné přijímání života s jeho dary i zklamáními, víra v Boha – s těmito hodnotami si Věru Kovářů budou spojovat a tak na ni budou vzpomínat všichni, kdo ji poznali.

Referencie

- Kovářů, V. (1956). *Dům a bydlení na Rožnovsku* [Diplomová práce, Filozofická fakulta Brněnské univerzity].
- Kovářů, V. (1976). *Lidový dům v Jihomoravském kraji*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody.
- Kovářů, V. (2002). *Technologie lidového stavitelství. 1. díl. Obnova roubeného domu. Skripta ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury.
- Kovářů, V. (2003). *Hliněný dům. Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury.
- Kovářů, V. (2005). *Kamenný dům. Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury.
- Kovářů, V. (Ed.). (2007). *Kurial, A. Katalog lidové architektury. Část sedmá. Okres Hodonín*. Brno: Národní památkový ústav.
- Kovářů, V., Floriánová, O., Hlavačka, P., Novosad, J., Prudká, A., Spathová, J. (2011). *Stavby známé, neznámé. Zlínský kraj IV. Kroměřížsko*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum.
- Kovářů, V., Floriánová, O., Káčer, J., Novosad, J., Prudká, A., Spathová J. (2009). *Stavby známé, neznámé. Zlínský kraj II. Zlínsko*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum.
- Kovářů, V., Floriánová, O., Káčer, J., Novosad, J., Spathová, J. (2007). *Stavby známé, neznámé. Zlínský kraj I. Uherskohradištsko*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum.
- Kovářů, V., Floriánová, O., Novosad, J., Prudká, A., Spathová, J. (2010). *Stavby známé, neznámé. Zlínský kraj III. Vsetínsko*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum.
- Kovářů, V., Hrbáčová, P. (2007). *Střecha a střešní krytiny. Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury.
- Kovářů, V., Kuča, J. (2009). *Venkovské stavby na Moravském Horácku*. Tišnov: Sursum.
- Kovářů, V., Kuča, J., (Eds.). (2011). *Kurial, A. Katalog lidové architektury. Část devátá. Okres Žďár nad Sázavou*. Brno: Barrister & Principal.
- Kovářů, V., Kuča, J., (Eds.). (2015). *Kurial, A. Katalog lidové architektury. Část desátá. Okres Třebíč*. Brno: Barrister & Principal.
- Kovářů, V., Kuča, J., (Eds.). (2016). *Kurial, A. Katalog lidové architektury. Část jedenáctá. Okres Kroměříž*. Brno: Barrister & Principal.
- Kovářů, V., Matuszková, J. (2004). *Vinohradnické stavby na Moravě*. Brno: ERA Group.
- Kuča, J. (2022). K životnímu jubileu PhDr. Věry Kovářů. *Národopisný věstník*, 39(81). Supplementum. Zpravodaj Komise pro lidové stavitelství sídla a bydlení České národopisné společnosti, XIX, 50–55.
- Pospíšilová, J. [Etnologický ústav AV ČR]. (8.12.2020). *Věra Kovářů* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=1i-BvllBO9I>